

ĽUDSKÉ PRÁVA A BEZPEČNOSŤ

Doc. PhDr. Ján Škodáček, CSc.,
Katedra politológie Filozofickej fakulty UCM v Trnave

(Príspevok odznel na medzinárodnej konferencii » Lidská práva v evropském kontextu
«,
pripravovanej Pedagogickou fakultou MU v Brne 17. septembra 2002)

Resume

While undertaking a historical research, pertinent to the process of formation of ideological articulation of political influence, and its gradual lawful implimentation to human rights, within the range of the last three centuries, we would face a disturbing fact. That is, the event, which had occurred, as an organic part of economic and social changes of the societies, in the wake of 18th and 19th cent., was entirely successful. But in the 20 cent., to the contrary “success” had advanced while violating those human rights, which were already in place, notably within the environments of Europe and North America, where they were socially and legally accepted. This was largely manifested mainly during outbreak of wars, where systematic violations impaired even the basic human rights of civil citizens, women, children and various ethnic groups altogether.

Regarding, for instance, children, they were not only an object of war-related violence, but were also compelled to join an army where they performed killings (for eg. the total engagement in Germany at the end of World War II). In some regimes where social and security conditions are destabilized, unfortunately this stance still perpetuates.

The author of this contribution „Human Rights and Security“ attempts to „touch „ some of the reasons of this negative and demoralizing phenomenon. They are found for instance in the changes of war behavior itself, which was evident in the 20 cent., when some of the weapons of mass destruction, which had been invented during this period, were not targeted to destroy military force, but civilians (thermonuclear and neutrone arms) and with purposeful application of terrorist style of war, mainly in guerrilla warfares, whose significance rose during the 20th century. He doesn't see the solution in the “humanized” wars, nor trying to ensure the respectation of human rights during war conflicts, but rather by means of eliminating and containing the emergence of war itself and by permanent paralization of the very sources. .

Zápas o občianske a ľudské práva, časovo siahajúci k proklamovaniu americkej Listiny práv [bill of rights] v júni 1776 i k prijatiu Deklarácie práv človeka a občana francúzskym Národným zhromaždením v auguste 1789, sa stal evidentným už od 18. storočia. Tento proces teda už na prelome stredoveku a novoveku zreteľne signalizoval, že pre rozvoj vtedy nastupujúcej industriálnej civilizácie sa politické a napokon aj štátoprávne presadenie občianskych a ľudských práv stalo nepostrádateľnou, nevyhnutnou podmienkou napredovania spoločnosti. Bez jej pozitívneho realizovania a naplnenia, čiže bez možnosti disponovať týmito právami, by totiž činorodí jednotlivci,

posúvajúci v spomínanej epoche dopredu vývoj, v praxi vôbec nemohli uplatňovať a realizovať svoje idey, zámery a projekty.

Ľudské práva sa politicky » pretláčali « a spoločensky legitimizovali predovšetkým ako práva individuí a individualít na ich slobodné, zvonku nemanipulované a neobmedzované ľudské aktivity. Šlo teda o práva a slobody, prýštiace a vyplývajúce zo samotnej existencie jednotlivca ako ľudskej bytosti a prislúchajúce každému človeku bez ohľadu na jeho individuálne charakteristiky, akými sú sociálne začlenenie a majetkové pomery, etnický pôvod a národnosť, rasa a farba pleti, vzdelanie a náboženstvo, politické alebo iné postoje a presvedčenia, spoločenské postavenie a pod. Práve v takejto súvislosti sa hovorí o univerzalite ľudských práv a najmä o ich antidiskriminačnom základe a pôsobení.

Ľudské práva boli preto v počiatočných štádiách ich formulačného vyjadrovania a politického artikulovania chápané predovšetkým ako práva a oprávnenia jednotlivca, ktoré mu mali zaistiť nielen ľudskú dôstojnosť, ale hlavne slobodu konania, zabezpečenú i spoľahlivými inštitucionálnymi zárukami. Doba zreteľne ukázala, že ak absentuje celospoločenské politické uplatňovanie ľudských práv, prestáva byť reálnou i samotná technická premena vtedajšieho sveta, pretože takúto metamorfózu nie je možné uskutočniť bez slobodnej osobnosti.

Uvedený zápas možno však chápať i ako permanentný boj o získanie a splnenie aspoň elementárnych životných podmienok pre všetkých ľudí a o právo na dôstojné zaobchádzanie aj pre tých, ktorí sú v ľudskej spoločnosti najslabší, najbezbrannejší a preto najzraniteľnejší. Dejinná skúsenosť dosvedčuje, že k zámerným skresľovaniam legislatívnej interpretácie takýchto základných ľudských práv i k ich vedomému obmedzovaniu dochádzalo hlavne za vojen a ozbrojených konfliktov. „Najvýraznejším príkladom je, samozrejme, bohatá história otvorených medzištátnych konfliktov, za ktorých sa i v demokratických štátoch - tým skôr v nedemokratických - jednotlivec, napriek všetkým vrozeným právam, bežne stával disponibilným majetkom súperiacich vrchností ... Odtiaľ potom silný aj keď väčšinou nepomenovaný dojem, že sú ľudské práva akýmsi občiansko-náboženským projektom, ktorý často hrá podobnú úlohu, ako oficiálne a teda vonkajšie prejavy nedeľného kresťanstva: jedná sa o ideály, ktoré majú v sebe čosi sviatočne povzbudzujúceho, ale ktoré sa na všedný deň a tým menej do akútnej krízy nehodia.“ (2, s. 112)

Tá istá dejinná skúsenosť nás tiež pouča, že v období vojen dochádza nielen ku skresľovaniu a obmedzovaniu toho, čo označujeme výrazom » ľudské práva «, ale aj k ich nekontrolovateľnému a bezohľadnému nerešpektovaniu, pretože vojnové udalosti poskytujú počas » organizovaného násillia « dosť priestoru i k prejavom niekedy až barbarskej nenávisti, páchanej na ženách, deťoch a aj na ostatnom bezbrannom civilnom obyvateľstve. V dôsledku toho sa zápas o ľudské práva vyhocuje najmä v súvislosti s ozbrojenými konfrontáciami, prinášajúcimi ich rozsiahle porušovanie, spojené s utrpením neozbrojených zložiek obyvateľstva. Pre túto konštatáciu je príznačné, že už historicky prvé dve vyššie spomenuté deklarovania ľudských práv v rokoch 1776 a 1789 časovo predchádzali ostrým vnútrospoločenským vojnovým konfliktom. A Všeobecná deklarácia ľudských práv OSN z roku 1948 bola zas jedným z najzávažnejších dôsledkov globálnej vojnovnej zrážky, vôbec najrozsiahlejšej v doterajších dejinách.

Štatistické čísla jasne dokladujú, že postupne narastajúca kvantita takejto ľudskej degradácie a ponížovania civilných príslušníkov vojensky porazených spoločenstiev alebo spoločenstiev, na území ktorých sa odohrávali vojenské operácie, bola vo vzťahu k nevojenskému obyvateľstvu charakteristická pre celé nedávno ukončené storočie. To totiž prinieslo nielen búrlivý rozvoj vedy a jej praktických aplikácií v oblasti techniky,

medicíny, riadenia a teda tiež ekonomiky, ale aj dva celosvetové, rozsahom predtým nevídané vojenské požiare. „Podľa poznatkov Medzinárodného detského fondu OSN ... robil podiel civilistov na celkovom počte obetí prvej svetovej vojny 5 %, v druhej svetovej vojne stúpol na 50 %, pričom v dnešnej dobe predstavuje civilné obyvateľstvo, najmä deti a ženy, prevažnú väčšinu obetí ozbrojených konfliktov. [Pomer civilných obetí vojny v Libanone sa napr. odhaduje na 97 %.]” (4, s. 662) Ako možno vysvetliť jav, že doba, v ktorej spoločensky vplyvní ľudia i vzdelanci takmer všetkých národov prijímajú oprávnenosť základných ľudských práv pre každého ľudského jedinca ako samozrejmosť, prináša i rozsiahle masové porušovanie týchto dnes už i medzinárodnoprávne zakotvených noriem ?

Zaťahovanie civilného obyvateľstva do vojenských operácií a porušovanie jeho ľudských práv, prejavujúce sa niekedy i v primitívnych aktoch pomsty, prechádzajúcich až do nerešpektovania práva na život a osobnú bezpečnosť civilistov, súvisí i so zmenou charakteru vedenia novodobých vojen. Je známe, že stredoveké vojny, vyznačujúce sa najčastejšie dynastickým charakterom, i keď bývali spájané i s drancovaním, hospodársky a spoločenský režim znesvárených spoločenstiev priamo neohrozovali. Ekonomický a spoločenský potenciál stredovekých štátov sa ako celok na takýchto vojnách vlastne ani nikdy nepodielal. Jednalo sa o konflikty, vedené profesionálnymi vojskami [žoldniermi] a obmedzené ako využívanými zdrojmi, tak sledovanými požiadavkami, úsiliami a cieľmi.

Dôležité je, že ozbrojené strety tohoto vývojového typu » nevyburcovali « a neprovokovali, čiže neprodukovali a cieľavedome negradovali intenzívny, ba až nezadržateľný a nekontrolovateľný všeludový hnev, zášť a nenávisť voči protivníkovi a nepriateľovi. Moderné vojny - na rozdiel od tých stredovekých - vedú však už spravidla celé národy a nie iba profesionálne vojská. Už v nich tiež nejde len o nejaký dynastický záujem alebo osud určitej provincie, ale o existenciu a budúcnosť celého spoločenstva i o hodnoty a ideály, v ktoré toto spoločenstvo verí a vyznáva ich. Vo veku demokracie sa vojny vedú na základe všeobecnej brannej povinnosti a majú prirodzenú tendenciu demokratizovať i zapájanie občanov do vojenského života, čo prakticky znamená úsilie o takéto zapojenie všetkého obyvateľstva, buď priame, alebo nepriame. [Napr. formou mobilizácie pracovných síl celého civilného potenciálu krajiny, teda tiež žien a odrastených detí a pod.]

Brániaci sa i útočiaci nepriateľ je potom, samozrejme, nútený túto skutočnosť vo svojich protiakciách a protiopatreniach zohľadňovať, čo znamená, že jeho vojenské aktivity sú namierené i proti civilistom. Napr. tzv. » kobercové nálety «, ktoré začala praktikovať nemecká Luftwaffe už za vojny v Španielsku, predchádzajúcej druhej svetovej vojne a potom nimi ničila Rotterdam i Londýn, boli založené na masovom a systematickom bombardovaní určitého územia bez stanovenia presných cieľov. Zreteľne smerovali k rozvráteniu civilnej sféry života protivníka i ku krutej fyzickej likvidácii nevojenského obyvateľstva. Víťazní spojenci túto metódu použili pri bombardovaní Kolína nad Rýnom v máji 1942 a Drážďan vo februári 1945. Cieľom takýchto metód vedenia vojny nie je bezprostredné ničenie vojenských síl nepriateľa. Ak máme veci pomenovať pravdivo, treba priznať, že sa jedná o obyčajné masové vyvražďovanie civilného obyvateľstva za pomoci vojenskej techniky, smerujúce k ekonomickému i morálnemu oslabeniu krajiny, k demonštrovaniu sily s cieľom využiť u civilného obyvateľstva činiteľ strachu a oslabiť tak vôľové potencie protivníka k pokračovaniu v bojových aktivitách i k vlastnej obrane.

Objavenie sa tejto fakticity ako súčasť vedenia vojen a narastanie jej rozmerov bolo v 20. storočí však zároveň i odpoveďou armád na skutočnosť, že na strane protivníka proti nim už nestála iba nepriateľská armáda, ale viac-menej - aj keď nie

bezprostredne vojensky - všetko obyvateľstvo vojnu vedúcej zeme. To, že v tomto storočí počas ozbrojených konfliktov narastal počet obetí na životoch žien, detí, starých ľudí i bezbranných príslušníkov niektorých etníc, vyhlásených za nežiaduce a vystavených násiliu, že sa teda medzi obeťami vojny zväčšovalo kvantitatívne zastúpenie osôb z radov ľudí nevojenského pôvodu a začlenenia, nie je však iba následkom zmeny charakteru vojny z žoldnierskymi armádami vedenej monarchisticko-dynastickej ozbrojenej konfrontácie na národnú všeludovú vojnu. Uvedená skutočnosť bezprostredne súvisí i s fenoménom, ktorého význam počas celého spomínaného storočia v rámci ozbrojených stretnutí a zrážok stále narastal, s fenoménom tzv. partizánskej vojny.

Tento typ vojny najčastejšie vzniká živelne a spontánne zdola ako reakcia obyvateľstva na inváziu cudzích vojsk do krajiny. Môže však byť tiež iniciovaný z vládnej úrovne a opierať sa o vlastenecké cítenie domáceho obyvateľstva. Za druhej svetovej vojny bol napr. takýto domáci partizánsky odboj v nemeckom nepriateľom obsadených západoeurópskych krajinách zo zahraničia organizovaný, podnecovaný a podporovaný priamo legitímnymi exilovými vládami týchto zemí, vyhnanými z ich územia. V rokoch 1941 až 1944 usmerňovala v tyle nemeckej armády úspešnú partizánsku vojnu i sovietska vláda. Počas dlhých rokov ju však viedla a organizovala aj Čínska komunistická strana a veľmi dobre ju praktikoval i Viet Minh najprv v boji s francúzskymi kolonizátormi a neskôr s americkou armádou. „Partizánska vojna nie je prapôvodnou formou bojov ... V našej dobe je spôsobená buď zrútením spoločenského poriadku, ľudovou reakciou na inváziu, vlasteneckým povstaním alebo uváženým rozhodnutím štátnych či naopak opozičných činiteľov.“ (1, s. 294)

Z hľadiska, ktorým sa tu zapodievame, nie však až tak dôležité, či je tento zjav spôsobený spontánnymi ľudovými akciami alebo politicky iniciovaný zhora. Z hľadiska našej témy je tu dôležitý jeden základný rys všetkých partizánskych vojen nezávisle na tom, z akých pohnútok vzišli. Ním je to, že bez výnimky všetky takéto ozbrojené konflikty odmietajú a popierajú výsadný monopol pravidelných a jednotlivé štáty reprezentujúcich i brániacich armád na vedenie vojny. V tomto type vojny - ak nevznikla v dôsledku vyhrotených vnútorných pomerov jednej krajiny a nerealizuje sa teda ako vnútrospoločenský ozbrojený konflikt formou občianskej vojny - sa ako voči okupantom cieľavedome vedú a uskutočňujú vojenské operácie práve proti pravidelným vojskám štátov, ktoré v procese vedenia klasickej vojny zvíťazili a zabrali územie porazeného štátu.

Nestoja už v nej proti sebe dve rovnaké a rovnako legitímne formácie vojsk. Spravidla v nej stojí armáda víťazného dobyvateľa proti tak či onak vojensky sa organizujúcemu civilnému živlu porazenej a obsadenej, prípadne i anektovanej zeme. Tým sú však tiež určované metódy uskutočňovania i charakter vojenských operácií, používaných pri vedení bojov oboma stranami.

Partizánske vojny sú založené predovšetkým na vojenskej angažovanosti civilistov a z radov nevojenského obyvateľstva sa na nich, žiaľbohu, často podieľajú aj ženy a deti a to najmä preto, lebo to podstatne utlmuje a znižuje stupeň opatrnosti a bdlosti príslušníkov dobyvačnej armády protivníka. Prívržencami i aktívnymi účastníkmi národnooslobodzovacích bojov je » civilistický « charakter partizánskej vojny najčastejšie označovaný obsahovo pozitívne ladeným prívlastkom ako charakter » ľudový «. V súvislosti s oslobodzovacou vojnou vo Vietname na prelome 40. a 50. rokov 20. storočia sa známy francúzsky autor Raymond Aron o tomto » civilistickom «

charaktere zmieňuje príznačnými a výstižnými slovami: „Keď sa blížili francúzske tanky, bojovník Viet Minhu sa v Tonkine nelíšil od dedičana.“ (1, s. 296/297)

A civilisti v partizánskych vojnách - či už spontánne alebo na príkaz - bojujú proti » oficiálnym « armádam svojim vlastným spôsobom. Vyhýbanie sa pravidelným formám vojenského boja, nečakané výpady malých a nepočetných skupín bojovníkov na nedostatočne strážené ciele, individuálne atentáty a prepady, ničenie civilných i vojenských zariadení - to sú typické spôsoby vedenia tohoto druhu vojen, do operácií ktorých, nanešťastie, partizánske oddiely, ako sme už spomenuli, s cieľom oklamať nepriateľa veľmi často nasadzujú aj ženy a deti.

Táto forma vedenia bojov býva však veľmi účinným nástrojom oslobodzovacej vojny a práve preto zaznamenala v 20. storočí podstatný nárast a rozšírenie. Má, samozrejme i svoje slabé a tmavé stránky, o ktorých sa ešte zmienime. Jej najsilnejšou stránkou je však skutočnosť, že nevyžaduje veľkú a početnú armádu, ktorá by jej bola v podmienkach ilegálneho alebo poloilegálneho odboja skôr na obtiaž. Spravidla sa preto opiera o pomerne malý počet na všetko odhodlaných, čiže verných, oddaných a v prípade fundamentalizmu nie málokedy i sfanatizovaných bojovníkov.

Zmieňovaný charakter uskutočňovania boja dáva v prípade jeho dostatočnej húževnatosti a vytrvalosti však šance na reálny úspech i obyvateľstvu malých politických útvarov proti kvalitne vyzbrojeným pravidelným armádam veľkých dobyvateľských štátov. Ich bojové potencie sa totiž značne znižujú, keď musia dlhodobo čeliť odhodlanému vzdoru i malého počtu dobre sa ukrývajúcich a obyvateľstvom podporovaných domácich vlastencov. Túto skutočnosť veľmi zreteľne potvrdil napr. vývoj vojnového konfliktu vo Vietname.

Zmenu charakteru vedenia vojny v 20. storočí interpretujú bojovníci za ľudské práva obvykle tak, že pravidelné armády sa začali z bližšie neobjasňovaných príčin správať k domácejmu civilnému obyvateľstvu bezohľadne až zvlčilo. Historická situácia sa ale vyvíjala presne naopak: Príslušníci legitímnych armád, i keď šlo spravidla o pravidelné vojská dobyvačných štátov, sa na vojensky zabranom území začali stávať akosi » lovnou zverou « pre členov partizánskych oddielov, vedúcich domáci odboj. A možno sa vari diviť tomu, že civilné obyvateľstvo, ktoré viedlo tento partizánsky boj, pocítilo v konečných dôsledkoch jeho následky i na sebe ?!

Treba v tejto súvislosti upozorniť i na krutosť partizánskej vojny, uplatňovanú voči nepriateľovi. Partizáni bojujú v tyle nepriateľa, čiže na obsadenom území, v dôsledku čoho ich bojové uskupenia nedisponujú vlastným tylovým zázemím, kam by mohli deportovať vojnových zajatcov. To determinuje i ich metódy zaobchádzania so zajatcami. O partizánskych oddieloch naozaj platí, že ilegálna disciplína v nich vyžaduje i krutosť, ba niekedy až teror a to v oveľa väčšej miere, ako tomu býva u disciplíny pravidelných vojsk. To sa potom odzrkadľuje aj vo formách účtovania s nepriateľom. Negatívnou stránkou partizánskej vojny, ale i väčšiny novovekých tzv. ľudových či povstaleckých vojen je používanie teroristických metód boja, namierených i proti civilistom, ktoré súčasnosť odsudzuje nielen ako zákerné, ale ako nelegitímne. Samotní partizánski bojovníci, ocitávajúci sa v úlohe vykonávateľov takéhoto terorizmu, ho ale najčastejšie ospravedlňujú konštatáciami typu: „Prepady, ktoré pripravujú o život ženy a deti, ani bomby, ktoré zabíjajú host'ov v záhradných reštauráciách, nie sú o nič » poctivejším « bojom ako » kobercové bombardovanie «.” (1, s. 297)

Terorizmus ako organická zložka partizánskeho a vlasteneckého odboja sa v súčasnosti veľmi výrazne prejavuje napríklad v protiizraelskom boji palestínskych Arabov. V povojnových rokoch, pred vznikom štátu Izrael, bol však tiež súčasťou židovskej vojny proti arabskému civilnému obyvateľstvu Palestíny. Na dôkaz toho stačí z histórie uviesť vari iba masaker v palestínskej arabskej dedine Dejr Jasin, nazývanej

i palestínskymi Lidicami, ku ktorému došlo 9. IV. 1948. „Dedinu v blízkosti Jeruzalema prepadli príslušníci teroristického komanda Irgun a nemilosrdne zavraždili 254 obyvateľov, z toho viac ako 100 žien a detí. Časť zohavených mŕtvol nahádzali do studní. O strašlivom masakri vodcovia komanda podrobne informovali na rýchlo zvolanej tlačovej konferencii. Jej cieľom bolo zastrašiť arabských roľníkov, aby svoje dediny opustili.“ (3, s. 104) Pokiaľ sa jedná o usmrcovanie a vraždenie detí v uvedenej vojne, v citovanej publikácii doktora Nidala Saleha sa píše aj toto: „Posledný rozkaz, ktorý izraelskí vojaci od svojho velenia dostali, im dovolil strieľať a zabíjať deti staršie ako 12 rokov!“ (3, s. 109)

V súčasnosti sa ale » objektom « takýchto teroristických podujatí stáva už nielen bezbranné civilné obyvateľstvo, ale tiež vojaci mierových zborov, ktorí vôbec nie sú v pozícii okupantov či dobyvateľov, čím sa v minulosti morálne zdôvodňovala oprávnenosť tohoto typu akcií, namierených proti pravidelným vojenským oddielom. V súvislosti s presadzovaním ľudských práv civilného obyvateľstva na vojensky obsadených teritóriách treba preto klásť aj otázku takýchto práv pre príslušníkov pravidelných vojenských jednotiek, ktoré tam legitímne pôsobia, pretože i oni sú ľudskými bytosťami, nadanými ľudskými právami.

To, že sa v partizánskych vojnách neveľmi prihliada k ľudským právam, súvisí i so skutočnosťou, že po druhej svetovej vojne k tomuto typu ozbrojených konfrontácií dochádzalo hlavne v rozvojovom svete, v ktorom má hodnota ľudského života odlišné dimenzie v porovnaní s európskymi a severoamerickými pomermi. „Ľudský život nemá rovnakú cenu na Západe, kde dochádza k poklesu pôrodnosti a v krajinách, v ktorých je plodnosť rovnaká, ako predtým, zatiaľ čo lekárstvo a hygiena znižujú úmrtnosť... Z historického hľadiska má táto nerovnosť, vznikajúca civilizačným rozdielom, väčšiu váhu ako rovnosť duší pred Bohom.“ (1, s. 297)

Na pozadí takéhoto vývoja moderných vojnových konfliktov sa v mnohých častiach dnešného sveta začína boj za bezpečnosť, za právo na život, za jeho neohrozovanie a za právo na jeho integritu javiť ako dôležitejší v porovnaní s bojom za občianske a politické slobody, ktorý bol v podmienkach a priestore Európy a severnej Ameriky charakteristický pre počiatky zápasu o ľudské práva v 18. a 19. storočí. „V zmenšenom svete volanie po slobode zoslablo a volanie po bezpečnosti zosilnelo. Hladujúcich a chudobných ťažia prízemnejšie starosti ako túžba po možnosti rozhodovania a osobnej kultúre.“ (2, s. 25 / 26) V podmienkach ľudových povstaní a partizánskych vojen, bezprostredne zneisťujúcich priamo fyzický život nielen civilného obyvateľstva, ale i príslušníkov pravidelných vojenských jednotiek, vysielaných do destabilizovaných oblastí na zabezpečenie pokoja, naozaj volanie po bezpečnosti rezonuje silnejšie ako túžby po spolurozhodovaní v politickej sfére.

Pravdepodobne s tým súvisí skutočnosť, že sa medzi tzv. novými či modernými právami, zjavujúcimi sa a cieľavedome formulovanými hlavne od 70. rokov minulého storočia a označovanými aj ako práva tretej generácie, vyskytuje i volanie po práve na mier, práve na odzbrojenie a pod. „K právam novo sa utvárajúcim ... patria: právo na mier, právo na solidaritu, právo na odzbrojenie, právo na spoločné dedičstvo ľudstva a ďalšie práva, u ktorých sa dá taktiež predpokladať kolektívne uplatňovanie.“ (5, s. 3)

Postihovanie civilného obyvateľstva vojenskými operáciami i ohrozovanie životov príslušníkov pravidelných vojenských zborov [i tých, ktoré v súčasnosti plnia mierové úlohy] formami vedenia vojny, využívajúcimi aj nelegitímne teroristické metódy a tiež iné, dnešným medzinárodným konvenciam odporujúce, nehumánne formy ozbrojeného zápasu, ktoré nás tak upútavajú a bijú nám do očí najmä v súvislosti s ich nárastom v 20. storočí, boli však súčasťou vojen od staroveku a nie sú žiadnym » vynálezom « uvedenej epochy. Je preto zrejme, že sa toto dedičstvo nedá odstrániť iba nejakými

krátkodobo pôsobiacimi rozhodnutiami a opatreniami, i keď sú uskutočňované na medzinárodnoprávnej úrovni. Tieto zlé skutočnosti sa budú dať odstrániť až niekedy vo vôbec nie blízkej budúcnosti, keď sa právo na mier nielen začne uznávať ako všeobecne akceptované ľudské právo, ale keď bude tiež implementované do legislatívy rozhodujúcej väčšiny suverénnych štátov.

L i t e r a t ú r a :

1. Aron, R.: Historie XX. století; Academia, Praha, 1999
2. Hanuš, J. (Ed.): Lidská práva - nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciacie; CDK, Brno, 2001
3. Saleh, N.: Proč se vraždí v Izraeli ?; Eko-konzult, Bratislava, 2002
4. Schellongová, I.: Mezinárodně právní ochrana dětí před zapojováním do ozbrojených konfliktů; Právník, č. 6, 2002
5. Šišková, N.: Lidská práva v intencích Acquis communautaire; Evropské právo, příloha Právních rozhledů č. 6 / 2002

R e s u m é

Pri historickom výskume procesov formulovania, ideologickej artikulácie, politického presadzovania a postupnej praktickej, právne záväznej implementácie ľudských práv v priebehu ostatných troch storočí narážame na znepokojivý fakt, že ak sa v priebehu 18. a 19. storočia toto dianie odohrávalo ako organická súčasť zásadných hospodárskych a sociálnych premien spoločností, v dôsledku čoho prebiehalo vcelku úspešne, v 20. storočí na, naopak, » úspešne « rozvíjalo porušovanie tých ľudských práv, ktoré už boli, najmä v európskom a severoamerickom prostredí, spoločensky i legislatívne akceptované. Vypukle sa to prejavovalo hlavne v obdobiach vojnových konfliktov, v ktorých sa systematicky porušovali i základné ľudské práva civilného obyvateľstva, žien, detí i celých niektorých etník.

Pokiaľ sa jedná napr. o deti, tie sa stávali nielen objektom vojnového násillia, ale v určitých fázach vojenských konfliktov boli aj povolávané do armád a obliekané do uniforiem, aby sa ako vojaci učili zabíjať. (Napr. totálne nasadenie v Nemecku na konci druhej svetovej vojny.) V niektorých sociálne a vojensky destabilizovaných režimoch pretrvávajú, bohužiaľ, takýto stav i v súčasnosti.

Autor príspevku „Ľudské práva a bezpečnosť“ sa pokúša » nahmatať « niektoré príčiny tohoto negatívneho a demoralizujúceho javu. Nachádza ich napr. v zmenách charakteru samotnej vojny, ku ktorým došlo v 20. storočí, keď niektoré typy v tomto období vyvinutých zbraní boli zamerané na ničenie nie vojenskej sily, ale civilného obyvateľstva protivníka (termonukleárne i neutrónové zbrane) i v cieľavedomom upatňovaní teroristických foriem boja, najmä v partizánskych vojnách, význam ktorých

v priebehu 20. storočia narastal. Východisko vidí nie v » humanizovaní « vojen, čiže v presadzovaní toho, aby sa i v priebehu vojnových konfliktov rešpektovali ľudské práva, ale v úsilí o odstraňovanie a obmedzovanie výskytu samotných vojen permanentným paralyzovaním samotných ich príčin.